

Natuurlijk leren

'Naast basiskennis het echte leven ervaren'

Geen juf of meester maar een coach. En geen eigen klaslokaal maar workshop-ruimtes en ateliers.

Op obs Laterna Magica op het Amsterdamse IJburg is natuurlijk leren de leidraad voor het onderwijs, volgens een principe waarbij ieder kind zijn individuele onderzoeksroute en leerroute volgt.

*Tekst: Dorien Biersteker
Beeld: Moon Jansen*

De schooldag is zojuist begonnen, de tachtig kinderen van obs Laterna Magica zitten 's morgens eerst bij hun eigen coach, in groepen van zo'n twintig leerlingen. De groepen zijn 's morgens gesplitst in een onderbouw, vier tot en met zeven jaar, en een bovenbouw, acht tot en met twaalf jaar. In de centrale open ruimte, met werktafels en computer materiaal is het nog rustig. Boven de verschillende deuren hangen bordjes als 'reken en techniekruimte', 'workshopruimte' en 'hoekenruimte'. Later zal elk kind zijn plek zoeken. Of het vandaag een workshop wordt of dat het kind aan een eigen onderzoeksproject zal werken, hangt af van de individuele route die het kind met de coach heeft uitgestippeld.

De school, die in 2007 opende, zit nog in een tijdelijk onderkomen. Directeur Annette van Valkengoed laat een plattegrond zien van het schoolgebouw dat in het nieuwe schooljaar betrokken wordt. Het gebouw bestaat uit een aantal minischooltjes voor zo'n honderd kinderen met een 'dorps karakter', zoals Van Valkengoed het noemt. Elk minischooltje heeft een open ruimte, de 'wereldwerkplaats' genoemd,

met daaromheen ruimtes met verschuifbare wanden die net als nu in ateliers en workshopruimtes zijn verdeeld. Opvallend is de speelplaats: een voornamelijk groene ruimte, met een tuin 'om de seizoenen te beleven'. Verder is er onder meer een vuurplaats, zand- en waterplek en komt er kleinvee. En, meldt Van Valkengoed trots, elke minischool heeft een eigen keuken. 'Het heeft mogelijkheden om naast het leren het echte leven te ervaren.'

Individuele leerroute Toch speelt basiskennis vergaren ook op Laterna Magica de hoofdrol. 'Lezen en rekenen moet je leren, dat staat buiten kijf'. Maar anders dan op reguliere basisscholen staat daarbij niet de methode of het leerjaar centraal, maar de individuele leerroute waarbij het kind zelf de benodigde vaardigheden verwerft. Die route wordt bepaald via een eigen portfolio dat ieder kind heeft. Daarin zitten werkjes, maar de hoofdmoot vormen de leerlijnen.

Het zijn feitelijk de kerndoelen die zijn vertaald in kindertaal. Neem wiskunde, dat is onderverdeeld in niveaus. Dat begint met het onderdeel 'Getallen tot 20' en

loopt tot 'Werken met grote getallen'. In elk onderdeel staan een aantal ijkpunten waaraan kind en coach kunnen afmeten welke vaardigheden het kind van dat specifieke onderdeel beheerst. Zo'n ijkpunt op startersniveau is bijvoorbeeld: 'ik gooi twee dobbelstenen en zie meteen wat ik gegooid heb'.

Op een leerlijn, een lange pijl, kunnen coach en leerling aangeven hoe ver het kind is. Voorts wordt bekeken wat eventueel nog aan expertise ontbreekt en hoe dat aangevuld kan worden. Beheerst het kind alle vaardigheden, dan wordt die expertise 'verzilverd' en krijgt het een certificaat waarna het een stapje verder gaat.

Werkprogramma De kinderen overleggen regelmatig met hun coach, zegt Van Valkengoed. 'Eens per vijf weken gebeurt dat met behulp van de portfolio. Samen bekijken ze hoe de leerling 'gegroeid' is, welke doelen er behaald zijn en hoe zelfstandig de werkhouding is. Vervolgens spreken ze een werkprogramma af. De ruimte die een kind die dag heeft, wordt steeds in samenspraak met de leerkracht vastgesteld. Wil je bijvoorbeeld leren lezen, dan kun je bijvoorbeeld meedoen aan de letterclub.' Met de ouders is er elke drie maanden een portfoliogesprek. Het onderwijs is niet gelinkt aan een Cito-toets, wel wordt er een zogenaamd 'zeker weten moment' ingebouwd, waarbij het vergeleken wordt met didactische leeftijds-equivalenten en landelijk genormeerde toetsen. De school ontwikkelt haar eigen methode in ruggespraak met een onderwijskundige van het Algemeen Pedagogisch Studiedecentrum (APS). De inspectie van het onderwijs heeft na een bezoek haar tevredenheid over de onderwijsontwikkeling op Laterna Magica

uitgesproken. Van Valkengoed: 'Als leerkracht op Laterna Magica ontwerp je samen met mij het onderwijs, dat is steeds in ontwikkeling. Een leerkracht moet natuurlijk pabo of vergelijkbare opleiding hebben, maar werkt didactisch, pedagogisch en organisatorisch op een andere manier. Iemand kiest voor het vak omdat hij of zij van kinderen houdt en die wil zien groeien. Dat kan hier echt. Je kijkt naar het kind en wat het nodig heeft en helpt het om zich maximaal te ontplooiën. Je moet hier je bril afzetten en anders kijken naar wat een school is.'

Leerrendement Van Valkengoed heeft het niet zo op met 'stille scholen'. 'Op een traditionele school wordt gedacht dat er goed wordt geleerd als het stil is. Maar als je kijkt naar onderzoeken naar effectief leren dan kun je je dat afvragen. Daaruit blijkt dat als je stof alleen stil leest, het leerrendement 10 procent is. Bij horen is dat al 20 procent, bij zien is dat 30 procent. Zijn al die elementen verzameld en gaan ze actief met de stof om dan is het 95 procent. Zo effectief mogelijk volgens je eigen leerstijl is ons uitgangspunt.'

'Je moet hier je bril afzetten en anders kijken naar wat een school is'

Inmiddels is het pauze geweest en verspreiden de kinderen zich door de school. Marieke de Kleijn geeft een rekenworkshop aan de onderbouw, een groepje zit om haar heen. Elders in dezelfde ruimte werken twee oudere meisjes ijverig aan Zwarte Pietenmutsen. Ze bereiden zelfstandig een workshop voor de onderbouw voor, over Sinterklaas. De vermenging van leeftijden biedt een hoop voordelen: 'Hier strikken oudere kinderen de veters van jongere en dat kost hen geen tijd en het ontwikkelt sociaal bewustzijn. En net als in een groot gezin gaat het jongste kind sneller, doordat het meedoet met de ouderen.'